

NOTĂ INFORMATIVĂ
la proiectul legii cu privire la Curtea Constituțională

Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului
Proiectul legii cu privire la Curtea Constituțională este elaborat de către Ministerul Justiției.
Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite
Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională, independentă față de orice altă autoritate publică. Aceasta este garantul supremației Constituției și un gardian veritabil al respectării principiilor statului de drept și drepturilor omului consacrate în legea fundamentală. La nivelul Legii fundamentale, Curtea Constituțională este reglementată în cuprinsul celor șapte articole ale Titlului V (art. 134-140), iar dispozițiile acestora sunt dezvoltate în Legea nr. 317/1994 cu privire la Curtea Constituțională și Codul jurisdicției constituționale, aprobat prin Legea nr. 502/1995. Reglementarea la nivel de lege organică a modului de organizare și funcționare a Curții Constituționale derivă din prevederile art. 72 alin. (3) lit. e) al Legii fundamentale, fiind statuat și în art. 135 alin. (2) din același cadru, doar cu un anumit specific. Interpretând prevederile respective din Constituție, Curtea a reținut în Hotărârea nr. 6/2013: <i>„(§57) [...] sensul normei cuprinse în art. 72 alin. (3) lit. e) din Constituție, de a reglementa organizarea și funcționarea Curții Constituționale, este acela de a permite legiuitorului sporirea, extinderea funcționalității și mecanismelor instanței de contencios constituțional.”</i> Totodată, existența a două acte normative (<i>Legea nr. 317/1994 și Legea nr. 502/1995</i>) care conțin mai multe prevederi identice nu răspunde cerinței calității actelor normative, privind asigurarea unicității reglementărilor și evitarea paralelismelor în legislație. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională constant a punctat importanța și necesitatea respectării principiilor aferente procesului de legiferare. Astfel, în Hotărârea nr. 2/2018 Curtea a subliniat: <i>„(§45) [...] legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține și să evite paralelismele legislative, ce generează incertitudine și insecuritate juridică. Or, în procesul de legiferare este interzisă instituirea aceluiași reglementări în mai multe articole sau alineate din același act normativ ori în două sau mai multe acte normative.</i> <i>46. Prin urmare, Curtea reține că previzibilitatea și claritatea constituie elemente sine qua non ale constituționalității unei norme, care în activitatea de legiferare acestea nicidecum nu pot fi omise.”</i> Analizând cadrul normativ relevant, constatăm că Constituția constituie fundament pentru un singur act legislativ destinat reglementării modului de organizare și funcționare a Curții Constituționale. Astfel, scopul proiectului noii legi cu privire la Curtea Constituțională este comasarea reglementărilor Legii nr. 317/1994 cu privire la Curtea

Constituțională cu prevederile Codului jurisdicției constituționale nr. 502/1995 și ca urmare, abrogarea acestor două din urmă.

Cadrul normativ în vigoare are un caracter redundant și confuz inclusiv din cauza repetării mai multor prevederi din Legea 317/1994 cu privire la Curtea Constituțională în Codul jurisdicției constituționale, dar în același timp, ultimul reglementează o procedură în fața Curții ce și-a pierdut actualitatea și necesită a fi amendată.

Instituirea unui singur cadru legislativ de organizare și funcționare a Curții Constituționale constituie și un obiectiv reflectat în următoarele **documente de politici**:

- Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025, aprobat prin Legea nr. 211/2021 (acțiunea 1.1.5 litera b) obiectiv.1.1 din Direcția strategică I);
- Planul național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 829/2023 (acțiunea nr. 3 din Clusterul I Criteriul politic);
- Planul de Acțiuni al Guvernului pentru anul 2024, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 887/2023 (acțiunea nr. 208).

Toate aceste documente au **setată următoarea acțiune**: „Elaborarea/adoptarea legii cu privire la Curtea Constituțională în versiune nouă (comasarea Legii cu privire la Curtea Constituțională și a Codului jurisdicției constituționale)”.

În calitate de **surse informative** pentru elaborarea noii legi cu privire la Curtea Constituțională au servit:

- ***Studiul privind „Consolidarea rolului Curții Constituționale”¹***, elaborat în vederea implementării Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016. Autorii Studiului: *Evgeni Tanchev* - vice-președinte al Comisiei de la Veneția, ex-președinte al Curții Constituționale din Bulgaria; *Tudorel Toader* - membru al Comisiei de la Veneția, judecător al Curții Constituționale din România; *Mirosław Granat* - judecător al Tribunalului Constituțional din Polonia; *Vitali Catană* - expert în drept constituțional.

- ***„Raportul de evaluare a Curții Constituționale” elaborat de către experții Uniunii Europene în contextul misiunii de evaluare în domeniul justiției (Peer review)²***
Autorii raportului: *Dr. Alexander Balthasar (Austria)* - președintele Institutului pentru organizare statală și reformă administrativă din Cancelaria federală austriacă (Biroul Prim-ministrului), membru al Biroului Comitetului director privind democrația și guvernanta al Consiliului Europei, profesor neremunerat (Priv.-Doz.) de drept constituțional și teorie politică generală în cadrul Universității Karl-Franzens din Graz; *Dl. Michael Groepper (Germania)* - fost judecător al Curții Administrative Supreme a Germaniei (Bundesverwaltungsgericht).

¹ Studiul poate fi accesat la următorul link:

https://www.constcourt.md/public/files/file/Publicatii/Studiu_-_Consolidarea_rolului_Curtii_Constitutionale.pdf

² Raportul poate fi accesat la următorul link:

https://www.constcourt.md/public/files/file/presa/2016/Raport_Peer_review_ro.pdf

• **Comentarii și recomandări ale experților din Ungaria "privind cadrul legal care reglementează activitatea Curții Constituționale"** Autorii raportului: Balazs Majtenyi, Andras Pap, Gabor Sulyok, Balazs Vizi (Academia de Științe a Ungariei).

• **Compilația de opinii a Comisiei de la Veneția, studii și rapoarte privind justiția constituțională**³ adoptată la 132-a ședință plenară din 21-22 octombrie 2022 și actualizată la 7 decembrie 2022.

Astfel, prevederile proiectului de lege încorporează recomandările documentelor enumerate supra, urmărind următoarele **finalități**:

- reglementarea unitară a modului de organizare și funcționare a Înalțului For Constituțional;
- oferirea unei autonomii mai largi Curții Constituționale în reglementarea procedurilor interne, inclusiv privind realizarea activității jurisdicționale;
- păstrarea garanțiilor judecătorilor și Curții Constituționale consacrate deja de cadrul normativ în vigoare;
- îmbunătățirea unor instituții precum: regimul incompatibilităților și restricțiilor în exercitarea funcției de judecător constituțional, mecanismul de responsabilizare a judecătorilor Curții Constituționale, precum și de completare a vacanței funcției.

Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Proiectul legii cu privire la Curtea Constituțională este structurat în 7 capitole și 52 de articole. În cuprinsul respectivelor elemente de structură a proiectului actului legislativ este reglementat:

- statutul Curții Constituționale;
- competența materială și limitele de competență ale Curții Constituționale;
- organizarea Curții Constituționale;
- criteriile de eligibilitate și modul de selectare a candidaților la funcția de judecător al Curții Constituționale;
- obligațiile, garanțiile de independență și răspunderea disciplinară a judecătorilor Curții Constituționale;
- activitatea jurisdicțională și actele Curții Constituționale;
- asigurarea activității Curții Constituționale.

Legea cu privire la Curtea Constituțională în versiune nouă **transpune fidel mai multe reglementări în vigoare**, inclusiv cele în privința cărora s-a ajuns la consens politic și au modificat recent Legea nr. 317/1994 cu privire la Curtea Constituțională, cum ar fi:

1. *crearea cabinetului Președintelui Curții Constituționale* în scopul oferirii asistenței în exercitarea atribuțiilor acestuia (modificări operate prin Legea nr. 47/2024). Activitatea administrativă a Președintelui Curții este una semnificativă iar volumul sarcinilor a căpătat amploare odată cu preluarea de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova a Președinției Conferinței Curților Constituționale Europene (CCCE) pentru un mandat de trei ani. Deținerea respectivului mandat, onorific, nu doar pentru Curtea

³ Compilația Comisiei de la Veneția poate fi accesată la următorul link:
[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2022\)050-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2022)050-e)

Constituțională din Republica Moldova, dar și pentru țară, creează o agendă complexă de activități. În conformitate cu prevederile articolului 13 din Legea 199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică, persoana cu funcție de demnitate publică poate fi asistată de un cabinet propriu, în condițiile legii. Iar potrivit Anexei la Legea nr. 199/2010, Președintele Curții Constituționale exercită funcție de demnitate publică.

2. *implementarea Protocolului nr. 16 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale*, în vederea creării mecanismului necesar de conlucrare și interacțiune a Curții Constituționale cu Curtea Europeană a Drepturilor Omului (modificări operate prin Legea nr. 84/2023). Prin urmare Curtea Constituțională poate solicita Curții Europene a Drepturilor Omului emiterea unui aviz consultativ în chestiuni privind interpretarea sau aplicarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, în cadrul unei cauze pendinte, în vederea exercitării jurisdicției constituționale.

3. *extinderea cercului de subiecți cu drept de sesizare a Curții în vederea exercitării jurisdicției constituționale* (modificări operate prin Legea nr. 99/2020). În baza interpretării prevederilor art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova a fost extins dreptul de a sesiza instanța de jurisdicție constituțională și pentru instanțele ordinare, pe lângă Curtea Supremă de Justiție după cum era prevăzut în reglementările anterioare. Prin urmare, judecătorii/completurile de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, al curților de apel și al judecătoriilor au devenit subiecți cu drept de sesizare.

În timp ce reprezentanții puterii executive și legislative sunt subiecți cu drept de sesizare de la momentul adoptării legilor nr. 317/1994 și nr. 502/1995, Consiliul Superior al Magistraturii până în anul 2020 nu dispunea de acest drept. Având în vedere rolul de garant al puterii judecătorești, prin Legea nr. 99/2020 au fost operate modificări încât și Consiliul Superior al Magistraturii să fie subiect de sesizare a Curții Constituționale.

La elaborarea prezentului proiect s-a ținut cont, inclusiv, de *ultimele hotărâri ale Curții Constituționale*:

1. Hotărârea nr. 18 din 09-07-2021 pentru controlul constituționalității articolului 19 alin. (1) lit. e) din Legea 317/1994 cu privire la Curtea Constituțională cu referire la ridicarea mandatului judecătorului Curții Constituționale ca urmare a stabilirii prin act de constatare rămas definitiv a unei încălcări a regimului juridic al conflictelor de interese.

2. Hotărârea nr. 27 din 31-10-2019 (autonomia financiară a autorităților independente), prin care s-a declarat neconstituțional inclusiv articolul 37 alin. (1) din Legea nr. 317 din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională. Ca urmare, Curtea Constituțională are un buget propriu, care este parte integrantă a bugetului de stat și nu este limitată la alocațiile bugetare aprobate prin legea bugetară anuală.

PROIECTUL DE LEGE CONȚINE NOUȚĂȚI ÎN CEEA CE PRIVEȘTE:

1. *Exercitarea controlului a priori a constituționalității tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte*

În sensul constatărilor Hotărârii Curții Constituționale nr. 12 din 07.05.2021, *tratatele internaționale care au devenit executorii pentru Republica Moldova, adică la care*

Republica Moldova este parte, *nu pot fi verificate sub aspectul constituționalității*, pentru că statul nu și-ar putea executa angajamentele care rezultă din tratat, contrar principiului *pacta sunt servanda*. Republica Moldova nu poate invoca prevederile legislației sale interne ca justificare a neexecutării unui tratat la care este parte (a se vedea HCC nr. 24 din 9 octombrie 2014, § 80; DCC nr. 17 din 7 noiembrie 2013, §§ 32, 60; DCC nr. 1 din 15 martie 2010; DCC nr. 5 din 24 septembrie 2002).

Sintagma „tratată internațional la care Republica Moldova este parte” din Codul jurisdicției constituționale nr. 502/1995 și din Legea nr. 371/1994 cu privire la Curtea Constituțională este una defectuoasă, generând, dacă este pusă în aplicare, încălcarea principiului *pacta sunt servanda* (art. 26 din Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 1969, în vigoare pentru Republica Moldova din 26 ianuarie 1993). Se va reține că prin expresia „parte”, potrivit art. 2 alin. (1) lit. g) din aceeași Convenție, se înțelege statul care a consimțit a se lega prin tratat și față de care tratatul a intrat în vigoare.

În context, în proiectul de lege se operează cu sintagma „tratată internațional la care Republica Moldova intenționează să devină parte” sau exercitarea controlului constituționalității „tratatelor internaționale pînă la intrarea în vigoare a acestora pentru Republica Moldova”.

2. Consolidarea mecanismului de responsabilizare a judecătorilor Curții Constituționale

Având în vedere că răspunderea disciplinară ține de statutul și garanțiile funcției, reglementarea de la art. 23 din proiect urmărește asigurarea clarității faptelor ce constituie abateri disciplinare și previzibilității aplicării sancțiunilor disciplinare judecătorilor Curții Constituționale.

Prin proiect sunt stabilite următoarele sancțiuni disciplinare: *avertismentul, mustrarea și ridicarea mandatului de judecător al Curții Constituționale*. Tipurile de sancțiuni disciplinare reprezintă cadrul unitar de reglementare în materia răspunderii disciplinare a judecătorilor din instanțele de drept comun și sunt enumerate în corespundere cu noile reglementări ale Legii 178/2014 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor.

Conform art. 23 alin. (6) din proiect cea mai severă sancțiune disciplinară „ridicarea mandatului judecătorului Curții Constituționale” se aplică prin hotărârea plenului, adoptată cu votul a 2/3 din numărul judecătorilor Curții Constituționale. O astfel de reglementare ce implică sancționarea disciplinară de însuși corpul judecătorilor Înaltei Curți este în conformitate cu standardele Comisiei de la Veneția (CDL-PI(2022)050 § 4.6.1 Disciplinary liability), potrivit căreia „*Normele disciplinare pentru judecători și normele de demitere a acestora ar trebui să implice un vot obligatoriu din partea instanței însăși. Orice reguli de demitere a judecătorilor și a președintelui instanței ar trebui să fie foarte restrictive.*”

Pe de altă parte pentru a asigura un grad sporit de protecție împotriva unor decizii arbitrale, ridicarea mandatului judecătorului Curții Constituționale se va decide de plenul Curții cu votul a 2/3 din numărul judecătorilor. Această garanție corespunde recomandării Comisiei de la Veneția expuse în Opinia CDL-AD(2009)014 asupra Legii privind Înalta Curte Constituțională a Autorității Naționale Palestiniene, § 20: „*Pentru a echilibra caracterul vag al termenului de “nedemnitate” din secțiunea 16 ACC, care permite*

excluderea unui membru din Curte, ar trebui introduse garanții procedurale, de exemplu, a prevedea că decizia de excludere să fie luată cu o majoritate de cel puțin două treimi sau chiar cu unanimitatea celorlalți judecători.”

Conform art. 23 alin. (2) din proiect, abaterile disciplinare vor fi examinate de plenul Curții Constituționale, iar procedura de examinare, tipul abaterilor și aplicarea sancțiunilor va fi stabilită de Curtea Constituțională. O asemenea reglementare se regăsește și în legislația României, care prevede la art. 42 din Legea 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale că stabilirea abaterilor disciplinare, a sancțiunilor și modului de aplicare a acestora judecătorilor este de competență exclusivă a plenului Curții Constituționale.

3. Modificarea conținutului jurământului

La intrarea în exercitarea funcției, judecătorul Curții Constituționale, ca și alți înalți demnitari pronunță solemn o promisiune ce conține o serie de obligații asumate care definesc importanța și statutul funcției de judecător al Înalțului for constituțional, precum și valorile ce urmează a fi promovate în exercitarea mandatului.

Potrivit proiectului (art.14), judecătorul Curții Constituționale își va exercita atribuțiile de la data depunerii următorului jurământ:

„Jur să îndeplinesc cu bună-credință obligațiile de judecător al Curții Constituționale, să apăr ordinea constituțională a Republicii Moldova, să protejiez supremația Constituției, drepturile și libertățile fundamentale ale omului și să mă supun în exercitarea funcției numai Constituției”.

Din textul actualului jurământ au fost excluse cuvintele arhaice „cinstit”, „conștiincios”, „orânduirea”, fiind substituite cu textul: “buna-credință în îndeplinirea obligațiilor de judecător”, „protecția supremației Constituției și a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului”.

4. Incompatibilități și restricții în exercitarea funcției (art. 18 din proiect)

Conform prevederilor Legii 317/1994, în cazul în care candidatul la funcția de judecător al Curții Constituționale este membru al unui partid sau al unei alte organizații politice, acordul trebuie să cuprindă angajamentul candidatului de a-și *suspenda activitatea* în partid sau în altă organizație politică. Noutatea proiectului constă în faptul că judecătorul Curții Constituționale nu doar nu va avea dreptul să desfășoare activitate politică, dar *nu va putea rămâne membru* al vreunui partid politic.

Comisia de la Veneția recomandă în mod regulat stabilirea de mecanisme care să ajute pentru a asigura o componență echilibrată a curților constituționale. În raportul său din 1997, Comisia a explicat ce înțelege prin pluralism:

§24 „Justiția constituțională trebuie, prin componența sa, să garanteze independența față de diferite grupuri de interese și să contribuie la crearea unui corp de jurisprudență care să țină cont de acest pluralism. Aici, accentul este pus pe independența judecătorilor și pe respectarea pluralismului, nu pe „reprezentarea” intereselor de partid.

[...]În timp ce membrii Parlamentului reprezintă în mod legitim ideile partidelor politice, acest lucru este foarte diferit de rolul judecătorilor Curții Constituționale. Judecătorii constituționali au o „datorie de ingratitudine” față de autoritatea care i-a ales sau i-a numit. Aceștia pot foarte bine să fie nominalizați de un partid și aleși de parlamentarii aceluiași partid, dar nu pot reprezenta niciodată acel partid. În calitate de judecători, ei sunt independenți, loialitatea lor este față de Constituție, nu față de cei care i-au ales.”⁴

În analiza sa⁵, profesorul Tudorel Toader ține să accentueze că *garantarea independenței Curților Constituționale*, implicit a judecătorilor care le compun, constituie condiția fundamentală a îndeplinirii rolului acestora, subsumat asigurării supremației constituției. Doctrina a subliniat în acest sens că independența judecătorului constituțional derivă din calitatea inerentă justiției constituționale – aceea de a se supune numai Constituției și legii sale organice [...]. Orice *formă de dependență* față de orice autoritate publică sau act normativ emis de către acesta, altul decât Legea fundamentală, nu numai că ar fi incompatibilă cu scopul Curții Constituționale – garantarea supremației Constituției – dar ar face pur și simplu imposibilă îndeplinirea atribuțiilor de către judecătorul constituțional.

Independența judecătorilor Curții Constituționale fiind esențială nu doar pentru buna funcționare a justiției constituționale ci și, în ultimă instanță, a statului de drept, preocuparea pentru înlăturarea oricăror influențe sau suspiciuni legate de exercitarea unor astfel de influențe asupra activității jurisdicționale a instanțelor constituționale apare ca fiind justificată. Aceasta cu atât mai mult cu cât aceste curți sunt chemate să asigure, atât prin exercitarea controlului de constituționalitate al unor acte normative cât și prin soluționarea unor conflicte juridice de natură constituțională, supremația Constituției în situații sensibile din punct de vedere socio-politic, fie din perspectiva impactului măsurilor consacrate prin actele normative menționate, fie a raporturilor dintre autoritățile publice.

Din considerentele elucidate, judecătorul Curții Constituționale nu trebuie doar să suspende activitatea politică, dar trebuie să renunțe la aceasta pentru a dezrădăcina afilierea sa politică și a exclude orice influență a factorului politic.

5. Revizuirea mecanismului privind completarea vacanței funcției de judecător al Curții Constituționale

Pornind de la rolul Curții Constituționale, este imperios ca această entitate să fie capacitate cu resurse umane, pentru a putea realiza misiunea atribuită prin Constituție. Curtea este compusă din 6 judecători, a căror numire este reprezentativă: doi judecători sunt numiți de Parlament, doi de Guvern și doi de Consiliul Superior al Magistraturii (art.136 din Constituție). Pentru ca Curtea să fie funcțională, autoritățile vizate au obligația numirii judecătorilor or, orice vacanță a funcției de judecător constituțional reduce din capacitatea Curții de a activa eficient.

⁴CDL-AD(2015)027 Ukraine - Opinion on the proposed amendments to the Constitution of Ukraine regarding the judiciary as approved by the Constitutional Commission on 4 September 2015.

⁵ I. Deleanu – Instituții și proceduri constituționale – în dreptul român și în dreptul comparat – C.H. Beck, p.818, v. T.Toader, Z.V. Puskas, Separation of power and independence of Constitutional Courts, National Report of the Constitutional Court of Romania, 2 nd Congress of the World Conference Courts, Rio de Janeiro, 2011.

Potrivit art. 18 din Legea nr. 317/1994 cu privire la Curtea Constituțională, mandatul de judecător al Curții Constituționale încetează și se declară vacanța funcției în caz de: a) expirare a mandatului; b) demisie; c) ridicare a mandatului; d) deces (prevederi, care se regăsesc în art. 21 din proiect).

Procedura privind completarea vacanței funcției de judecător al Curții Constituționale este reglementată în prezent la art. 20 din Legea nr. 317/1994. Astfel, în cazul încetării mandatului judecătorului, Președintele Curții sesizează autoritatea competentă în termen de cel mult 3 zile de la data declarării vacanței funcției, solicitându-i să numească un nou judecător. Autoritatea competentă numește judecătorul în termen de **15 zile** de la data sesizării Președintelui Curții Constituționale.

Spre deosebire de temeiurile enumerate la art. 21 alin. (1) lit. b) – d) din proiect (demisie, ridicare a mandatului, deces), data survenirii căora este incertă, în cazul temeiului prevăzut la art. 21 alin. (1) lit. a) (expirarea mandatului judecătorului Curții Constituționale) există o certitudine, având în vedere un termen scadent, ce poate fi anticipat pentru a evita un eventual blocaj instituțional.

Astfel, prin proiectul legii se propune reglementarea distinctă a termenelor (*în funcție de temeiurile de încetare a mandatului de judecător constituțional*) pentru sesizarea autorităților competente să numească judecătorii Curții Constituționale.

În caz de demisie, ridicare a mandatului și deces al judecătorului Curții Constituționale, se vor aplica reglementările de la art. 21 alin. (4) din proiect. Astfel, Președintele Curții va fi obligat să sesizeze autoritatea competentă în termen de cel mult 3 zile de la data constatării vacanței funcției, iar autoritatea va numi judecătorul în termen de **45 zile** de la data recepționării sesizării respective.

În caz de expirare a mandatului judecătorului constituțional, Curtea va sesiza autoritatea competentă *cu 3 luni înainte de survenirea acestui fapt*, conform art. 13 alin. (2) din proiect. În acest caz, autoritatea competentă va demara procedura de desemnare a judecătorului constituțional, urmând să completeze vacanța funcției în termen de **3 luni** de la data sesizării.

Propunerea formulată în proiectul de lege este conformă opiniei Comisiei de la Veneția expusă în Avizul CDL-AD(2016)034 la proiectul de lege privind Curtea Constituțională a Ucrainei:

§14“[...] „În plus, ar trebui puse în aplicare mecanisme de neîndeplinire a obligațiilor, în interesul stabilității instituționale a Curții Constituționale și pentru a evita orice blocaj instituțional. Este extrem de important să se asigure că postul nu rămâne vacant pentru o perioadă prelungită de timp după încetarea mandatului de judecător. Regulamentul de procedură privind ocuparea unui post vacant de judecător la Curtea Constituțională nu ar trebui să prevadă posibilitatea inacțiunii autorității de numire. Ar trebui să existe fie o procedură care să permită judecătorului în exercițiu să-și continue activitatea până la numirea oficială a succesorului său – această soluție ar putea necesita modificări ale Constituției – fie o prevedere care să precizeze că o procedură de numire a

unui nou judecător ar putea începe cu cel puțin trei luni înainte de expirarea mandatului judecătorului în exercițiu”.

6. Acordarea prerogativei de reglementare a aspectelor ce vizează activitatea Curții Constituționale însuși Forului constituțional

Unitatea materiei și coerența legislației ce reglementează Curtea Constituțională, în același timp autonomia regulamentară ce rezidă din statutul Curții, conform căruia aceasta este independentă și se supune numai Constituției, impun reglementarea activității Curții prin Legea cu privire la Curtea Constituțională, iar procedurile interne ale Curții într-un regulament elaborat și adoptat de către însăși Înalta Curte, așa cum există în majoritatea statelor.

Pornind de la această concluzie formulată de autorii studiului privind „Consolidarea rolului Curții Constituționale”, prin proiectul legii s-a oferit mai multă discreție și libertate Curții în a reglementa procedurile interne. Acest fapt poate fi dedus din prevederile proiectului de la art. 3, art. 23 alin. (2), art. 24 alin. (2), art. 27 alin. (2) și (5), art. 30 alin. (4), art. 33 alin. (5).

Astfel potrivit proiectului, Curtea Constituțională urmează să stabilească prin regulament propriu, *inter alia*: organizarea și procedura jurisdicției constituționale, inclusiv admisibilitatea sesizărilor, cerințele de fond și de formă privind sesizarea adresată Curții Constituționale, modul de exercitare a drepturilor procedurale de către părțile procesului de jurisdicție constituțională, condițiile de prezidare a ședințelor Curții Constituționale de către Președintele Curții, termenele de procedură, limitarea posibilității de a retrage cererea în fața Curții la orice etapă a procesului, etc.

7. Instituirea testului de admisibilitate a sesizărilor adresate Curții.

Având în vedere creșterea continuă a numărului sesizărilor adresate Înaltei Curți, o atenție specială urmează a fi acordată mecanismului de triere în cadrul procedurii de admisibilitate a sesizării pentru a păstra în limite raționale volumul de lucru pus în sarcina Curții Constituționale în scopul menținerii capacității acesteia de a examina sesizările în limitele temporale rezonabile, respectând principiul celerității.

Acest deziderat poate fi asigurat prin instituirea unor criterii clare de admisibilitate a sesizărilor. În context, Curtea Constituțională a elaborat și plasat pe pagina web un Ghid practic privind condițiile de admisibilitate a sesizărilor privind excepția de neconstituționalitate la Curtea Constituțională⁶. Totodată, pentru a asigura precizia și previzibilitatea legii, în proiect, la art. 27 alin. (3) sunt enumerate exhaustiv cazurile în care sesizările vor fi declarate inadmisibile de către Curtea Constituțională.

Fundamentarea economico-financiară

⁶ Ghidul poate fi accesat la următorul link:
https://www.constcourt.md/public/files/file/Actele%20Curtii/Ghid_excepție_neconstituționalitate_CC_2021.pdf

Pentru implementarea proiectului legii cu privire la Curtea Constituțională nu sunt necesare cheltuieli financiare suplimentare.

Precizăm că prin proiectul legii sunt păstrate garanțiile sociale ale judecătorilor constituționali așa cum sunt consacrate în Legea nr. 317/1994 cu privire la Curtea Constituțională. La fel, prin proiect nu se propun reglementări ce ar solicita acoperire financiară suplimentară.

Articolul 48 din proiect privind finanțarea activității Curții Constituționale este identic cu actuala redacție a art. 37 din Legea nr. 317/1994 cu privire la Curtea Constituțională.

Modul de incorporare a proiectului în sistemul actelor normative în vigoare.

Urmare a adoptării proiectului de lege va fi necesară elaborarea și aprobarea de către Curtea Constituțională a regulamentului/regulamentelor de punere în aplicare a legii.

Avizarea și consultarea publică a proiectului

Conform prevederilor art. 20 al *Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative* elaborarea prezentului proiect de lege a fost demarată odată cu publicarea pe pagina web-oficială a Ministerului Justiției la compartimentul „*Transparența decizională*”, directoriul „*Proiecte de acte normative*” » „*Registrul proiectelor de acte normative*” a Anunțului privind inițierea procesului de elaborare a proiectului de lege cu privire la Curtea Constituțională.

În vederea asigurării transparenței în procesul decizional, proiectul legii și nota informativă au fost plasate pe pagina web-oficială a Ministerului Justiției www.justice.gov.md, la compartimentul *Transparența decizională*, directoriul *Proiecte de acte normative*, subdiviziunea *Registrul proiectelor de acte normative*, precum și pe platforma guvernamentală www.particip.gov.md.

În procesul de avizare au fost recepționate avize de la: Consiliul Superior al Magistraturii, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Aparatul Președintelui, Curtea de Apel Bălți, Curtea de Apel Comrat, Judecătoria Comrat, Judecătoria Chișinău, Judecătoria Strășeni, Judecătoria Căușeni, Judecătoria Cahul, Primăria municipiului Comrat, Consiliul municipal Bălți, Asociația Obștească Institutul de Creație Legislativă „LEX SCRIPTA”, C.A. „ROMAN STICI”, Curtea Constituțională, Curtea de Apel Chișinău, Uniunea Avocaților din Republica Moldova, Curtea Supremă de Justiție, Centrul de Resurse Juridice din Moldova, Ministerul Finanțelor, Procuratura Generală, Casa Națională de Asigurări Sociale, Curtea de Apel Chișinău, Curtea de apel Cahul, Consiliul pentru egalitate, Cancelaria de stat.

Astfel, toate propunerile și obiecțiile înaintate de către autorități și reprezentanții societății civile în procesul de avizare a proiectului au fost incluse în sinteza obiecțiilor și propunerilor aferentă proiectului.

Autoritățile și instituțiile care susțin promovarea proiectului și au prezentat lipsă de propuneri și obiecții sunt următoarele: Consiliul Superior al Magistraturii, Ministerul

Muncii și Protecției Sociale, Aparatul Președintelui, Curtea de Apel Bălți, Curtea de Apel Comrat, Judecătoria Comrat, Judecătoria Chișinău, Judecătoria Strășeni, Judecătoria Căușeni, Judecătoria Cahul, Primăria municipiului Comrat și Consiliul municipal Bălți.

Adițional, Ministerul Justiției a organizat la data de 16 iulie 2024 consultări publice la care au fost invitate toate părțile interesate în vederea expunerii poziției asupra proiectului. Propunerile și obiecțiile prezentate în cadrul consultărilor publice au fost reflectate în proiectul legii cu privire la Curtea Constituțională în măsura oportunității acestora.

Constatările expertizei anticorupție

Întru respectarea dispozițiilor art. 36 alin. (2) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, Ministerul Justiției a recepționat Raportul de expertiză anticorupție nr. ELO24/10116 din 15.11.2024

Concluziile expertizei efectuate de Centrul Național Anticorupție:

- în textul proiectului nu au fost identificate norme contradictorii sau conflicte dintre prevederile acestuia cu reglementările altor acte normative în vigoare;
- proiectul reglementează statutul Curții Constituționale, competența materială și limitele de competență, organizarea, criteriile de eligibilitate și modul de selectare a candidaților la funcția de judecător al Curții, obligațiile, garanțiile de independență și răspunderea disciplinară a judecătorilor, activitatea jurisdicțională și actele Curții;
- prevederile proiectului nu aduc atingere drepturilor fundamentale ale omului ;
- caracterul relativ al prevederii de la art. 9 alin.(2) din proiect privind discreția de a organiza concurs public, vor genera un impact negativ asupra implementării, deoarece există riscul ca subiectul responsabil să aplice norma în funcție de interesele/scopurile urmărite la numirea judecătorilor Curții Constituționale.

Opinia ministerului la recomandările din expertiza anticorupție se conține în sinteza aferentă proiectului de lege.

Ministru

Veronica MIHAILOV-MORARU